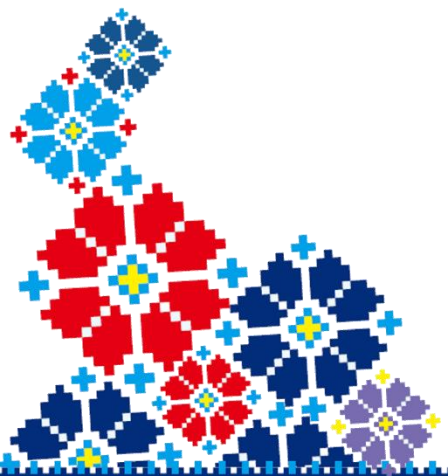


# Класифікація злочинів у новому Кримінальному кодексі України

[проф. Хавронюк М.І.]



# Дещо інакше формулювання поняття злочину

## **Стаття 2.1.1. Злочин**

1. Злочином є діяння, яке:

- а) є протиправним, тобто порушує норми приватного або публічного права, та
- б) відповідає складу злочину, передбаченого цим Кодексом.

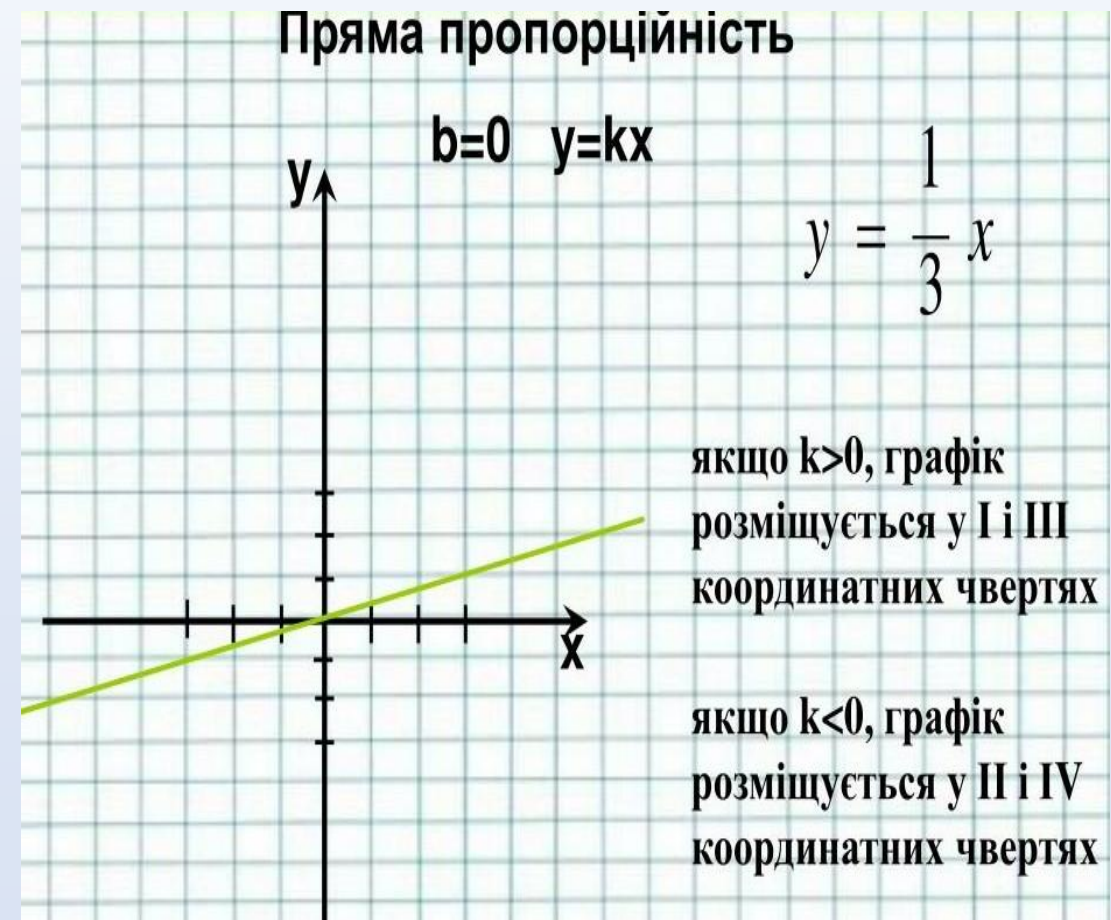
# В основі класифікації злочинів – пропорційність як складова верховенства права

Рішення ЄСПЛ у справі "Скоппола проти Італії" від 17 вересня 2009 року

“Складовим елементом принципу верховенства права є очікування від суду застосування до кожного злочинця такого покарання, яке законодавець вважає пропорційним”.

## Стаття 1.2.5. Пропорційність

- ... 2. Пропорційність є основою класифікації злочинів.
- 3. Покарання та інші кримінально-правові засоби встановлюються пропорційно до ступеня тяжкості злочину і застосовуються пропорційно до ступеня тяжкості злочину та особи винного.



## Рішення КСУ у справі про призначення судом більш м'якого покарання від 2 листопада 2004 р. №15-рп/2004

“Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України.

Таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи. Справедливість - одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню.

... Обмеження конституційних прав обвинуваченого повинно відповідати принципу пропорційності: інтереси забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та безпеки тощо можуть виправдати правові обмеження прав і свобод тільки в разі адекватності соціально обумовленим цілям”.



## Стаття 2.1.5. Класифікація злочинів

1. Злочини мають дев'ять ступенів тяжкості і поділяються на чотири види – злочини невеликої, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини – з урахуванням:
  - a) виду заподіяної ними шкоди (частини 2–5 статті **2.1.4** цього Кодексу) та...

Попутне запитання: чи є потреба поділяти не лише на ступені, а ще й на види?

Відповідь: немає. Але Конституція України згадує тяжкі та особливо тяжкі злочини.

## Стаття 2.1.4. Наслідок дії або бездіяльності (частини 1, 2)

1. Наслідком діяння є заподіяння істотної, значної, тяжкої чи особливо тяжкої шкоди, а у випадках, передбачених цим Кодексом, – створення реальної загрози настання тяжкої чи особливо тяжкої шкоди.
2. Видами *істотної шкоди* є:
  - а) істотна шкода здоров'ю (пункт (а) частини 1 статті 1.3.4 цього Кодексу);
  - б) істотна майнова шкода (пункт (а) частини 1 статті 1.3.3 цього Кодексу);
  - в) істотне порушення прав, свобод людини чи громадянина, якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі як значна чи тяжка шкода;
  - г) істотне порушення інтересів держави або суспільства, якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі як значна чи тяжка шкода.

## Стаття 2.1.4. Наслідок дії або бездіяльності (частина 3)

3. Видами *значної шкоди* є:

- а) значна шкода здоров'ю (пункт (б) частини 1 статті 1.3.4 цього Кодексу);
- б) значна майнова шкода (пункт (б) частини 1 статті 1.3.3 цього Кодексу);
- в) значне порушення прав і основоположних свобод людини чи громадянина, гарантованих Конституцією України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі як тяжка шкода;
- г) значне порушення громадського порядку, моральності;
- ґ) порушення інтересів публічної служби, правосуддя, військового чи міжнародного правопорядку, якщо така шкода не визначена у цьому Кодексі як тяжка шкода.



## Стаття 2.1.4. Наслідок дії або бездіяльності (частини 4, 5)

4. Видами **тяжкої шкоди** є:

- а) тяжка шкода здоров'ю (пункт (в) частини 1 статті 1.3.4 цього Кодексу), у тому числі зараження особи особливо небезпечною інфекційною хворобою;
- б) порушення статевої свободи або статевої недоторканості особи;
- в) тяжка майнова шкода (пункт (в) частини 1 статті 1.3.3 цього Кодексу);
- г) порушення громадської безпеки, екологічної безпеки або безпеки держави;
- ґ) порушення основ міжнародного права.

5. **Особливо тяжкою шкодою** є смерть людини або смерть двох чи більше осіб.



# Зауваження рецензентів:

- 1) порушення прав, свобод людини чи громадянина згідно з п. «в» ч. 3 ст. 2.1.4 характеризує істотну шкоду. Але по суті той саме підхід застосований і щодо значної шкоди (п. «в» ч. 4). Постає питання, за якими критеріями ці порушення, а отже, види шкоди треба буде розрізняти.

**Моя думка (М.Х.):** в ОЧ слід визначити, які види шкоди є істотною шкодою, а які – значною.

- 2) поняття «екологічна безпека» є дискусійним та оцінним. Виходить, що шкода довкіллю може бути лише «тяжкою шкодою» і не може бути «значною» та «істотною». Чому будь-яке порушення «екологічної безпеки» завжди є «тяжкою шкодою»?

Більш вдалий (диференційований) підхід знайшов відображення, наприклад, у КК Киргизії, згідно з яким до значної «екологічної» шкоди варто відносити, зокрема, значне забруднення, отруєння або зараження навколишнього природного середовища, а до тяжкої «екологічної» шкоди – зокрема, настання техногенної катастрофи, екологічного лиха чи надзвичайної екологічної ситуації, спричинення великої чи особливо великої шкоди, зокрема внаслідок епізоотії або масової загибелі тварин або рослин.

**Моя думка (М.Х.):** Можливо.

## Стаття 2.1.5. Класифікація злочинів

*Залежно від ступеня тяжкості злочини поділяються на*

- невеликої тяжкості
- середньої тяжкості
- тяжкі
- особливо тяжкі



1. Злочини мають дев'ять ступенів тяжкості і поділяються на чотири види – злочини невеликої, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі злочини – з урахуванням:

...

**б)** обставин, які змінюють ступінь тяжкості злочину (статті **2.1.6, 2.1.8–2.1.10** цього Кодексу).

# Обставини, які змінюють ступінь тяжкості злочину

(статті 2.1.6, 2.1.8–2.1.10 цього Кодексу)

Стаття 2.1.6. Визначення ступеня тяжкості злочину у разі спричинення майнової шкоди

Стаття 2.1.8. Обставини, які знижують тяжкість злочину на два ступеня

Стаття 2.1.9. Обставини, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь

Стаття 2.1.10. Обставини, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня

## Два правила:

- 1) за відсутності обставин, що змінюють тяжкість злочинів, у статтях Особливої частини цього Кодексу злочини визначаються як злочини 1, 3, 5 або 7 ступенів тяжкості (базові ступені тяжкості)
- 2) за наявності обставин, які змінюють тяжкість злочинів, під час кримінально-правової кваліфікації ступені тяжкості вчинених злочинів визначаються за правилами статей 2.1.6 і 2.1.7 цього Кодексу:
  - Стаття 2.1.6. Визначення ступеня тяжкості злочину у разі спричинення майнової шкоди
  - Стаття 2.1.7. Визначення ступеня тяжкості злочину за наявності обставин, які змінюють тяжкість злочину



Встановлюється таке співвідношення між заподіяною шкодою, ступенем тяжкості злочину та його видом:

<i>Шкода, яка є визначальною для встановлення ступеня тяжкості злочину та його виду</i>	<i>Ступені тяжкості злочинів</i>	<i>Види злочинів</i>
<b>Істотна шкода</b> Значна шкода за обставин, які знижують тяжкість злочину на два ступеня	1	Злочини невеликої тяжкості
Істотна шкода за обставин, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь	2	
<b>Істотна шкода за обставин, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня</b> <b>Значна шкода</b> Тяжка шкода за обставин, які знижують тяжкість злочину на два ступеня	3	Злочини середньої тяжкості
Значна шкода за обставин, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь	4	
<b>Значна шкода за обставин, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня</b> <b>Тяжка шкода</b> Особливо тяжка шкода за обставин, які знижують тяжкість злочину на два ступеня	5	Тяжкі злочини
Тяжка шкода за обставин, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь	6	
Тяжка шкода за обставин, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня	7	
<b>Особливо тяжка шкода</b> Особливо тяжка шкода за обставин, які підвищують тяжкість злочину на один ступінь	8	Особливо тяжкі злочини
Особливо тяжка шкода за обставин, які підвищують тяжкість злочину на два ступеня	9	

# Приклади: Розділ 7.4. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ

## Стаття 7.4.1. Постановлення завідомо незаконного та необґрунтованого судового рішення

Суддя, який постановив завідомо незаконне та необґрунтоване судове рішення (вирок, рішення, ухвалу, постанову суду або судовий наказ), – вчинив злочин 4 ступеня. **Чому 4? – бо суддя.**

## Стаття 7.4.2. Втручання в діяльність судді

Особа, яка втрутилася в діяльність судді з метою: а) домогтися ухвалення незаконного та необґрунтованого судового рішення або б) перешкодити здійсненню ним правосуддя у будь-який інший спосіб, – вчинила злочин 3 ступеня. **Чому 3? – бо немає обставин, що підвищують тяжкість злочину. Чому не 1? – бо шкода правосуддю = значна шкода.**

# Приклади: Розділ 4.4. ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВОЛІ ЛЮДИНИ

## Стаття 4.4.8. Торгівля неповнолітньою людиною

Особа, яка з корисливих мотивів вчинила торгівлю неповнолітньою людиною, незалежно від способу вчинення діяння,—

вчинила злочин 4 ступеня. **Чому 4? – бо щодо неповнолітнього.**

## Стаття 4.4.9. Примушування

Особа, яка із застосуванням погрози щодо потерпілого чи його близької особи примушувала іншу людину вчинити чи не вчинювати певну дію,—

вчинила злочин 3 ступеня. **Чому 3? – бо немає обставин, що підвищують тяжкість злочину. Чому не 1? – бо значна шкода праву, гарантованому Конституцією – волі людини.**